

POSITION PAPER : BESCHERMING VAN KINDEREN TEGEN

GEWELD IN EEN (VECHT)SCHEIDING (2015)

'Ze zijn gescheiden, ze haten elkaar, ze roddelen altijd over elkaar. Ze willen allebei dat je voor hen kiest en anders ben je een grote bedrieger. Ik vind het moeilijkst dat ze elkaar haten. Er zijn zoveel dingen waarover ik van beide kanten iets verschillend hoor. Alleen de dingen die ik zelf heb gezien of zeker van ben weet ik echt. Ik weet gewoon echt niet meer wat ik met mijn leven moet doen.'

'Wel toen mijn ouders uit elkaar gingen ben ik depressief geweest en heb ik mezelf verschillende keren gesneden in mijn arm, en ik nam antidepressiva en ik had er geen zin meer in.'

'Daarom dat ik wil stoppen met alles, om alles te vergeten. Want ik denk dat al die gedagten (sic) komen door alles wat ik meemaak. Ik wil stoppen met het leven om van alles van af te zijn. (..) neit (sic) meer met angst, woede, verdriet en gemis van iemand moet leven Dan ben ik er van verlost.'¹

'Soms wordt een scheiding een echt strijdperk.....We krijgen meldingen van kinderontvoering door een ouder, geweldsituaties en ouderverstoting door een boycot van de omgangsregeling. Ook de omgeving van de kinderen buiten het gezin wordt meegesleurd in de scheiding.'²

In deze *position paper* drukt de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen haar bezorgdheid uit over de impact van vechtscheidingen op kinderen.

Eerst schetsen we de relevante bepalingen uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), waarna we definiëren wat een vechtscheiding is en dieper ingaan op de impact van een vechtscheiding op het psychisch welzijn van de kinderen. Ook formuleren we een antwoord op de vraag of een vechtscheiding gezien kan worden als een vorm van geweld tegen kinderen en formuleren we aanbevelingen om dit geweld zoveel mogelijk te voorkomen. Volgens ons is hierbij een centrale rol weggelegd voor bemiddeling.

We staan stil bij de familierechtbank, het ouderschapsplan, de rechtstoegang van kinderen, de bezoekruimte, de rol van advocaten, de echtscheidingsambtenaar en een online hulpplatform. Ook hier formuleren we telkens enkele aanbevelingen.

---

¹ Getuigenissen van jongeren in 'Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders', 2016, C. Wiewauters en K. Emmerly.

² Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat, 2014-2015, Voorbij de grenzen van het bekende, p. 126

De Kinderrechtencoalitie vindt het zeer belangrijk dat de stem van kinderen wordt gehoord en dat aan het 'recht op omgang met beide ouders' een waardevolle invulling wordt gegeven. In deze *position paper* gaan we dan ook op zoek naar een manier waarop de rechtspositie van de minderjarige versterkt kan worden.

INTERNATIONAAL VERDRAG VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND

Elk kind heeft volgens het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK)³ o.a. de volgende rechten die altijd gewaarborgd moeten worden:

- Art.3 IVRK: alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang.
- Art.9 IVRK: het recht op gezinsleven:
  - Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;
  - Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;
- Art.12 IVRK: het kind heeft het recht om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind treft.
- Art.18 IVRK houdt in dat de ouders gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de opvoeding.
- Art.19 IVRK: recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijk en psychisch geweld.

Het Kinderrechtenverdrag kan men onderverdelen in drie P's: *protection, provision en participation*. Het spreekt voor zich dat ook kinderen die betrokken zijn in een vechtscheiding recht hebben op bescherming, toegang moeten hebben tot diensten en voorzieningen en het recht hebben om te participeren, hun stem te laten horen.

DE IMPACT VAN CONFLICTUEUZE ECHTSCHIEDINGEN⁴ EN VECHTSCHIEDINGEN OP KINDEREN

Een echtscheiding kan men op verschillende manieren onderverdelen. Er is de juridische onderverdeling waarbij er sprake is van echtscheiding met onderlinge toestemming (EOT) en echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting (EEO). De onderverdeling die voor ons echter van belang is, is die tussen de conflictueuze echtscheidingen en de vechtscheidingen.⁵

Een echtscheiding is vaak een emotioneel gegeven waarbij een verwerkingsproces noodzakelijk is. Wanneer de echtscheiding dan uitgaat van één partner, wanneer er veel verwijten zijn naar elkaar, ... ontstaat er vaak een conflict. Bij dit conflict kunnen dan ook alle zaken die in het kader van de echtscheiding moeten geregeld worden gebruikt worden als wapen. Er zijn echter verschillende gradaties van conflicten, wat in volgende definities verder wordt toegelicht.

³ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992.

⁴ De analogie kan gemaakt worden voor samenwonende partners die uiteen gaan.

⁵ VVI-FDGG Stuurgroep Kindermishandeling, "Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingssituaties", Oktober 2007.

Een conflictueuze scheiding is een echtscheiding waarbij de ouders een conflict hebben omtrent de scheiding maar zij de kinderen buiten dit gevecht kunnen houden. Zo kunnen zij zorgzame ouders blijven. Met andere woorden, de ouders kunnen hier een onderscheid maken tussen hun positie als ex-partners en hun positie als ouders.

Een vechtscheiding is een echtscheiding waarbij in het conflict tussen de ouders geen rekening gehouden wordt met de kinderen. Eén of beide ouders verlaten hun ouderpositie ('moederen', 'vaderen' en bescherming bieden wordt losgelaten) en het belang van het kind wordt uit het oog verloren. Het kind dreigt op emotioneel vlak in de kou te blijven staan of wordt door de ouders zelfs actief betrokken en gebruikt in de strijd die er is tussen de ex-partners. Soms spelen in deze strijd ook de nieuwe partners een rol.⁶

We mogen niet vergeten dat een echtscheiding een moeilijke periode is voor kinderen. Ze blijven bv. achter met heel wat vragen, ze voelen zich schuldig, vragen zich af of ze iets verkeerd hebben gedaan, ...⁷ Een scheiding kan dan ook een impact hebben op verschillende aspecten van het psychisch welbevinden van kinderen en kan stress, depressie, angst- en stemmingsstoornissen, een negatief of vertekend zelfbeeld en (pogingen) tot zelfdoding tot gevolg hebben.⁸

Wanneer er conflicten zijn, worden de gevolgen van een echtscheiding zelfs nog verergerd. Het zijn vooral de intensiteit, de frequentie, de inhoud en de aard van de conflicten tussen de ouders die een invloed hebben op het welzijn van de kinderen. Wanneer er erge conflicten zijn kan dit leiden tot verschillende problemen bij de kinderen zoals emotionele instabiliteit, antisociaal gedrag, lage zelfwaardering, terugtrekgedrag, slechte schoolresultaten, symptomen van angst en van depressie en stress.⁹

We wensen hier te benadrukken dat kinderen ook kunnen lijden onder conflicten binnen een gezin zonder dat er sprake hoeft te zijn van een (vecht-)scheiding. Deze groep mag nooit vergeten worden.

VECHTSCHIEDING ALS VORM VAN GEWELD TEGEN KINDEREN

"Onder geweld wordt verstaan alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik"¹⁰

⁶ Idem.

⁷ De Redactie, "Karrewiet plus: Gescheiden ouders, wat nu?", Geraadpleegd op 3 maart 2015 via <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/Gezienoptv/1.2256757>

⁸ Kelly, J. B., Emery, R. E., "Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives", *Family Relations*, 2003, 52.4: 352-362; Van Peer, Christine. "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners.", Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2007.

⁹ Spruijt, E. "Het verdeelde kind. Literatuuronderzoek Omgang na de scheiding", Utrecht, Raad voor kindbescherming, 2002; Van Peer, Christine. "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners." Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2007.; Bronselaer, J., Carrette, V. & Van Peer, C, "Kind in een scheidingssituatie, tweemaal kind van de rekening?" ,TJK 2007 (3), Larcier; Kelly, J. B., Emery, R. E., "Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives.", *Family Relations*, 2003, 52.4: 352-362.

¹⁰ VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence, 18 april 2011, CRC/C/GC/13.

Overeenkomstig art.19 IVRK moet het kind tegen alle vormen van geweld beschermd worden.

Bij kindermishandeling gaat de meeste aandacht naar fysieke mishandeling. Maar ook emotioneel kan een kind mishandeld worden. Een kind bvb. verplichten te kiezen tussen mama en papa zorgt voor een psychische druk die uiteindelijk zal leiden tot loyaliteitsproblemen. Want het laat het kind niet toe om de ouder-kind band voluit te kunnen beleven. Ook een kind dat getuige is van geweld en dus niet noodzakelijk actief betrokken is, wordt als een slachtoffer van kindermishandeling gezien.¹¹

Emotionele verwaarlozing en mishandeling

Bij een vechtscheiding wordt onder kindermishandeling vooral emotionele verwaarlozing en emotionele mishandeling verstaan.¹²

“Psychologische of emotionele verwaarlozing is het gebrek aan emotionele steun en liefde, chronische onoplettendheid voor het kind, omdat de ouders ‘psychologisch niet beschikbaar’ zijn.”¹³

Een *emotioneel verwaarloosd* kind krijgt weinig of geen positieve aandacht, ondersteuning of stimulering van de ouder. Als het kind geen aandacht of genegenheid wordt geschonken, kan het sociaal geïsoleerd geraken. Ouders die verwickeld zijn in een vechtscheiding, zijn vaak te druk bezig met hun eigen problemen waardoor ze geen oog meer hebben voor hun kinderen en het risico op emotionele verwaarlozing duidelijk aanwezig is.¹⁴

Bij *emotionele mishandeling* worden de emotionele behoeften van het kind niet erkend of wordt er op een wrede, destructieve manier op gereageerd. Deze emotionele mishandeling kan ernstige vormen aannemen waarbij kinderen soms door de ouders worden uitgespeeld in hun gevecht met elkaar. Enkele specifieke voorbeelden hiervan zijn *parentificatie* (door de (v)echtscheiding kan het kind zodanig geparentificeerd worden dat het als ouder moet functioneren en de last van het gezin op zijn schouders komt te liggen) en het *ouderverstotingssyndroom* (of *PAS, parental alienation syndrome*) waarbij kinderen één van de ouders stelselmatig afwijzen.¹⁵

Ouderverstoting

Naast het recht op bescherming tegen alle vormen van geweld¹⁶ komt hier ook het recht om contact te houden met beide ouders¹⁷ in het gedrang. Als een ouder zoals in het voorbeeld hierboven beschreven het kind verplicht te kiezen, zorgt de ouder ervoor dat dit recht niet voluit kan worden uitgeoefend.

---

¹¹ UN General Assembly, “Rights of the child”, 29 Augustus 2006, 47.

¹² De Laet, L. & Van De Voorde, R. “Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingsituaties” Signaal 2010, (71) 4-25.

¹³ VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence, 18 april 2011, CRC/C/GC/13.

¹⁴ VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence, 18 april 2011, CRC/C/GC/13.

¹⁵ Idem; Gardner, Richard A. “The Parental Alienation Syndrome: A Guide For Mental Health And Legal Professionals Author: Richard A. Gardner, Publisher”, Creative Therapeutics, Pages: 348, 1992.

¹⁶ Art. 19 IVRK.

¹⁷ Art. 9 IVRK.

‘Soms is de druk op het kind dermate groot dat het ontspoot, en bijvoorbeeld één van beide ouders verstoot, al dan niet onder invloed van de andere ouder. Het kind komt in een negatieve spiraal terecht, en uit onredelijke en negatieve gevoelens en opvattingen jegens de ouder.’¹⁸ Hoe zwaar moet bij ouderverstoting dan de mening van het kind zelf tellen? ‘In hoeverre wordt die mening beïnvloed door de omgeving en wordt het kind gemanipuleerd? Waar ligt het snijpunt tussen handelingsonbekwaamheid en inspraak? In hoeverre impliceert het hoorrecht van een kind ook een luisterplicht van de rechter? Minderjarigen zijn per definitie nog niet tot ‘volle wasdom’ gekomen, en verdienen bijgevolg bescherming, ook tegen hun eigen mogelijks onevenwichtige beslissingen. Maar waar eindigt bescherming en start paternalisme? Allemaal vragen waar geen eenduidig antwoord op kan worden gegeven. De rechter staat voor een bijzonder delicate en moeilijke opdracht op dit kluwen te ontwarren met als belangrijkste leidraad het belang van het kind.’¹⁹

Vechtscheiding als vorm van kindermishandeling

‘Ouders die betrokken zijn in een hoog conflictueuze scheiding, ook wel vechtscheiding genoemd, zetten het kind vast door wederzijdse demonisering en door een aanhoudende en niet aflatende strijd over de waarheid omtrent het scheidingsverhaal en omtrent het vermeende aandeel van de ander. Eigen aan een vechtscheiding is vaak ook de actieve betrokkenheid van het netwerk. De verschillende waarheden die door de ouders en de omgeving worden verteld, brengen het kind in de war.’²⁰

Veel ouders zijn zich niet bewust van het feit dat ze door hun manier van handelen hun kind schade kunnen toebrengen, hoe ze hun patronen kunnen doorbreken. Deze ouders hebben nood aan hulp en bijstand.

We kunnen dus met zekerheid concluderen dat een vechtscheiding een negatieve impact heeft op het welzijn van kinderen en dat er in bepaalde gevallen gesproken kan worden van kindermishandeling.²¹

KINDEREN BESCHERMEN TEGEN GEWELD TEN GEVOLGE VAN EEN VECHTSCHIEDING DOOR IN TE ZETTEN OP BEMIDDELING

In wat volgt schetsen we het belang van bemiddeling en gaan we in op de familierechtbank, het ouderschapsplan, de rechtstoegang van kinderen, de bezoekruimte, de rol van advocaten, de echtscheidingsambtenaar en het uitbouwen van een online hulpplatform. Hierbij formuleren we telkens aanbevelingen.

Wanneer ouders niet of moeilijk slagen om tot een overeenkomst te komen, kunnen ze terecht bij ‘bemiddelaars in familiezaken’.²² Via de hulp van deze neutrale personen proberen ouders dan tot goede en duidelijke afspraken te komen.²³

---

¹⁸ Citaat van Erika Coene in, ‘De verblijfsregeling in perspectief’, Erika Coene, TJK, 2015/4, p. 393

¹⁹ Idem, p. 392

²⁰ Van Lawick & Visser (2014) in Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders, 2016, C. Wiewauters en K. Emmerij, p. 23-24.

²¹ Kinderrechtencommissariaat, “Geweld, gemeld en geteld”, 2011, pg. 5.

Belangrijk bij bemiddeling is dat het op vrijwillige basis gebeurt. Daarnaast werden enkele kwaliteitsvereisten vastgelegd waaraan de bemiddelaar moet voldoen en is financiële bijstand voorzien voor minvermogenden die beroep willen doen op een erkend bemiddelaar. Voor het overige zijn er geen regels inzake bemiddeling vastgelegd, zodat de drempel tot bemiddeling zo laag mogelijk blijft.

Wanneer bij echtscheiding een gerechtelijke procedure wordt opgestart bij de familierechtbank (zie verder), wijst de familierechter bij het begin van de procedure op de mogelijkheid tot bemiddeling in familiezaken (buiten de rechtbank)²⁴ of op de mogelijkheid gebruik te maken van de gespecialiseerde 'kamer voor minnelijke schikking' (een afdeling binnen de familierechtbank).²⁵

WAAROM INZETTEN OP BEMIDDELING?

Bemiddeling is het zoeken naar een oplossing die door iedereen gedragen wordt. Aangezien een vechtscheiding vaak voortkomt uit het feit dat één van de partijen zich benadeeld voelt, kan bemiddeling een mogelijkheid bieden om een vechtscheiding te vermijden. Akkoorden bereikt via bemiddeling worden vaak ook beter nageleefd dan akkoorden opgelegd door de rechtbank.

Uit het Interdisciplinair Project voor de Optimalisatie van Scheidingstrajecten (IPOS-onderzoek²⁶) van de Ugent en de KULeuven blijkt dat bemiddeling eigenlijk alleen maar positieve gevolgen heeft. Bemiddeling leidt namelijk tot een betere oplossing van conflicten, meer samenwerking, meer en betere regelingen (o.a. omtrent de kinderen), minder kosten en een hogere tevredenheid voor alle betrokken partijen.

Toch doen slechts weinig mensen in scheiding beroep op een bemiddelaar. Hiervoor zijn volgens het IPOS onderzoek drie mogelijke verklaringen:

- 1) De scheidende partners hebben geen informatie ontvangen van de rechter: slechts 26,1 procent van EOO en 41,1% procent van EOT geven aan informatie te hebben ontvangen inzake bemiddeling.
- 2) De samenwerking en de doorverwijzing tussen enerzijds advocaten en anderzijds notarissen - die vaak als eerste worden gecontacteerd door mensen in scheiding - en bemiddelaars is beperkt.²⁷ Naar aanleiding van een Telefacts uitzending (september 2014) met de titel 'Advocaten buiten (v)echtscheiding uit'²⁸ verscheen

---

²² Wet 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, BS 22 maart 2005.

²³ Kinderrechtswinkel, "'tZitemzo... als ouders uit elkaar gaan", januari 2015.

²⁴ Kinderen hebben nood aan een gesprekspartner met een uitgebreide expertise omtrent scheiding. Jongeren vragen zelf om een dergelijke partner, buiten het justitieel apparaat, in 'Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders', 2016, C. Wiewauters en K. Emmery, p. 54.

²⁵ Kinderrechtswinkel, "'tZitemzo... als ouders uit elkaar gaan", Januari 2015.

²⁶ <https://www.law.kuleuven.be/linc/onderzoek/uitbreidingipos.html>

²⁷ Daniëls L., Buysse A., "Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding: het IPOS-project.", Nederlands-Vlaams Tijdschrift voor Mediation en Conflictmanagement. 2009;13(3), pgs. 67-73.

²⁸ VTM Nieuws, "advocaten buiten vechtscheiding uit", Geraadpleegd op 2 maart 2015 via <http://nieuws.vtm.be/binnenland/106854-advocaten-buiten-vechtscheiding-uit>

volgende uitspraak: *“De wetgever mag dan al verwachten dat advocaten al het mogelijke doen om een echtscheidingsprocedure zo pijnloos mogelijk af te handelen, in werkelijkheid zijn het uitgerekend de pleiters zelf die aansturen op een conflict.”*²⁹

- 3) Sommige ouders doen geen beroep op een bemiddelaar omdat zij denken dat ze dan niet meer zelf kunnen beslissen, dat de bemiddelaar - tegen hun wil - zal proberen de relatie te herstellen en dat bemiddelen met hun ex-partner, toch onmogelijk is.³⁰

Ouders zouden volgens de Kinderrechtencoalitie dan ook sterker gemotiveerd moeten worden om via bemiddeling tot een overeenkomst te komen. Het is immers in het belang van het kind dat conflicten vermeden worden en dat er op zijn minst een einde komt aan het conflict. Het is ook belangrijk dat de kinderen betrokken worden bij de bemiddeling omdat ze een deel zijn van de relatie van de ouders.³¹ Volgens art.18 IVRK zijn de ouders gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van het kind. Daarom is het belangrijk dat ze samen tot een gedragen oplossing komen, wat volgens de Kinderrechtencoalitie bereikt kan worden door bemiddeling. Hierbij dient men attent te zijn voor het feit dat het kind voorafgaand aan deze bemiddeling reeds onder druk kan gezet worden door één of beide ouders, het loyaliteitsconflict loert steeds om de hoek en daarvan moet men zich bij een bemiddeling steeds van bewust zijn. Ook moet men er zich van bewust zijn dat niet alle ouders een dergelijke bemiddeling aankunnen, soms moet men op zoek naar andere methodieken.

Volgens het Comité van Ministers van de Raad van Europa zou het beleid moeten voorzien in ondersteunende maatregelen om de contacten tussen kinderen en beide ouders te onderhouden, tenzij dit in gaat tegen het belang van het kind. Ook moet de toegang tot professionele bemiddeling worden gegarandeerd. Dit kan door voorzieningen te creëren waar ouders elkaar kunnen ontmoeten, indien nodig met een professional, om tot een overeenkomst te komen over de zaken die gerelateerd zijn aan ouderschap.³²

Een oplossing voor deze problemen is te vinden in het verplicht maken van één kennismakingsgesprek met een bemiddelaar, alvorens de procedure tot echtscheiding kan ingesteld worden. Net zoals het Comité van Ministers pleit de Kinderrechtencoalitie voor gratis bemiddeling in deze situaties.³³

De Kinderrechtencoalitie maakt zich ook zorgen over de rechtspositie van de minderjarige, aangezien niet alle minderjarigen inspraak hebben in de beslissing met betrekking tot waar ze gaan wonen en hoe vaak ze welke

---

²⁹ Het Laatste Nieuws, “Advocaten sturen aan op vechtscheiding”, Geraadpleegd op 2 maart 2015 via: <http://www.hln.be/hln/nl/35/Seks-Relaties/article/detail/2023964/2014/09/02/Advocaten-sturen-aan-op-vechtscheiding-want-dat-doet-kassa-rinkelen.dhtml>

³⁰ Daniëls L., Buysse A., “Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding: het IPOS-project.”, Nederlands-Vlaams Tijdschrift voor Mediation en Conflictmanagement. 2009;13(3), pgs. 67–73.

³¹ Tijdens het scheidingsproces moet volgens het onderzoeksrapport van Awel en Odisee speciale aandacht gaan naar hoe kinderen en jongeren meer actief gehoord en betrokken kunnen worden bij bemiddeling. Het onderzoek denkt hierbij zelfs eraan om op vraag van een jongere een bemiddeling te laten opstarten, ‘Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders’, 2016, C. Wiewauters en K. Emmerly, p. 56).

³² Committee of Ministers, “Recommendation Rec(2006)19 of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting”, 13 december 2006, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1073507>

³³ Recommendation Rec(2006)19 of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting geraadpleegd op 26 maart 2015 via <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1073507>

ouder mogen zien. De ouders beslissen hier immers samen over, ofwel beslist de rechter in hun plaats. Wanneer de ouders of de rechter een beslissing nemen waarmee het kind het niet eens is, kan het kind hiertegen niets ondernemen.

Binnen een procedure voor de rechtbank kan het kind wel gehoord worden door de rechter over wat hij/zij denkt over de situatie. Het kind kan dus alleen maar gehoord worden wanneer er een procedure voor de rechtbank loopt. Als geen van beide ouders een procedure start, kan het kind dus geen gebruik maken van zijn of haar hoorrecht.³⁴ Ook bij bemiddeling kan het kind hier geen gebruik van maken. Daarom wil de Kinderrechtencoalitie dat het kind partij is bij bemiddeling zodat er volgens art. 12 IVRK met de mening van het kind rekening wordt gehouden.

Aanbevelingen:

De Kinderrechtencoalitie vraagt aan de Federale Regering om de bemiddelingswet te hervormen en dit in volgende zin:

- 1. Mensen in een echtscheidingsprocedure moeten beter geïnformeerd worden en zouden verplicht moeten kennis maken met een bemiddelingsaanbod in de praktijk. Voordat men een procedure voor de rechtbank kan starten zal aan de rechter een bewijsstuk moeten worden voorgelegd dat er een kennismaking met een dergelijk bemiddelingsaanbod heeft plaatsgevonden.**
- 2. Het bemiddelingsaanbod moet verder worden uitgebouwd en erkend als een volwaardig scheidingstraject.**
- 3. Er moet geïnvesteerd worden in een kwaliteitsvolle bemiddeling, waarbij het kind actief betrokken wordt en een centrale plaats inneemt.**

DE FAMILIERECHTBANK

Op 1 september 2014 vond er een verschuiving plaats binnen het gerechtelijke landschap met het ontstaan van de familierechtbank. Deze rechtbank is onder meer bevoegd om echtscheidingszaken te behandelen en hanteert het principe van één familie, één rechter: één rechter volgt alle dossiers van eenzelfde familie op. Dit is een positieve evolutie, omdat de rechter daardoor het dossier, de eventuele historiek en de context grondig kent. Ondanks deze evolutie heeft de Kinderrechtencoalitie nog een aantal bezorgdheden hierbij.³⁵

Zo blijkt de bemiddelingspraktijk binnen deze familierechtbanken niet altijd eenvormig te zijn. Sommige familierechtbanken gebruiken wel degelijk een rechter die zich laat bijstaan door bemiddelaars, maar bij andere familierechtbanken is deze kamer voor minnelijke schikking slechts formeel opgericht. Bij één familierechtbank is deze kamer zelfs gewoon niet opgericht.

---

³⁴ Kinderrechtswinkel, “tZitemzo... als ouders uit elkaar gaan”, Januari 2015.

³⁵ Kinderrechtencoalitie, “Update 2014 van het alternatief rapport over de toepassing van het IVRK in België”.

Een andere bezorgdheid is dat het hervormde hoorrecht minder laagdrempelig is dan vroeger. Een kind krijgt vanaf 12 jaar een uitnodiging met antwoordformulier, maar kinderen onder de 12 jaar moeten zelf initiatief nemen om gehoord te worden.³⁶ Hierdoor wordt alle verantwoordelijk bij de kinderen zelf gelegd en is dit een gemiste kans om het hoorrecht voor minderjarigen te verbeteren. Minister van Justitie Geens pleit³⁷ voor een complete vrijheid van spreken voor kinderen, zonder dat ouders nadien hun verklaringen kunnen nalezen in het dossier en heeft een aantal voorstellen klaar om de werking van familierechtbanken efficiënter te maken. De minister gaat met zijn voorstel in op de suggesties van Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen.

Volgens het Comité voor de Rechten van het Kind moet het kind zelf betrokken worden bij de beoordeling van zijn/haar situatie en wanneer er toekomstplannen worden gemaakt die hem/haar aanbelangen. Daarom zou het kind de mogelijkheid moeten worden gegeven gehoord te worden ongeacht zijn/haar leeftijd en dit bij alle zaken die hem of haar aanbelangen.³⁸

Aanbevelingen:

- 4. De verplichting tot het instellen van een kamer van minnelijke schikking bij de familierechtbank moet nageleefd worden.**
- 5. Het hoorrecht voor minderjarigen moet hervormd worden, zodat hun stem steeds wordt meegenomen in de beslissing van de rechtbank. Wij juichen het initiatief van de minister van justitie, waarbij hij pleit voor een complete vrijheid van spreken voor kinderen, toe.**
- 6. Het informeren van kinderen moet op een kindvriendelijke en transparante wijze gebeuren.**

RECHTSINGANG VAN KINDEREN

Het principe dat iedere minderjarige rechtsbekwaam is maar niet handelingsbekwaam zorgt er voor dat een minderjarige vertegenwoordigd moet worden door een meerderjarige. Soms zijn er echter tegenstellingen in de belangen tussen het kind en de ouders. Vandaar dat het waardevol is om kinderen zelfstandige rechtsingang te geven.³⁹

---

³⁶ 'Kinderen zijn onvoldoende geïnformeerd over het hoorrecht en hun juridische positie. Nog heel wat kinderen lijken ervan uit te gaan dat ze vanaf een bepaalde leeftijd kunnen 'kiezen' bij welke ouder ze terecht kunnen. Kinderen hebben het gevoel dat de rechtspraak hun belangen weinig in het zicht houdt. Het voorstel om de inzage in het verslag van het spreekrecht te herzien is een stap in de goede richting. Het verdient verder aanbeveling dat de verschillende actoren bij justitie meer inzetten op het informeren van kinderen op een kindvriendelijke en transparante wijze. Een meer kindvriendelijke versie van de brief die elk kind ontvangt vanaf de leeftijd van 12 jaar zou een eerste stap kunnen zijn', 'Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders', 2016, C. Wiewauters en K. Emmery, p. 56

³⁷ De Standaard, 2 december 2015

³⁸ VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 12 on the right of the child to be heard, 20 juli 2009, CRC/C/GC/12.

³⁹ Art. 9, lid 2 IVRK, art. 12 IVRK, art. 14 IVBP en art. 6 EVRM; Raad van Europe, "Richtsnoeren van het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor kindvriendelijke justitie", 34.

We illustreren dit met een voorbeeld: bij een echtscheiding wil de oma contact blijven houden met de kinderen, maar de papa is er tegen. De oma krijgt omgangsrecht toegewezen door de rechter, maar in de praktijk wordt dit niet uitgevoerd. Juridisch is er een beslissing, maar aangezien de procedure is afgelopen kan het kind niet langer gehoord worden. De grootmoeder kan wel verder juridische stappen zetten.

Zelfstandige rechtsingang voor kinderen om zelf naar de rechtbank te kunnen stappen zou hier een oplossing bieden.

Aanbeveling:

7. Er moet een zelfstandige rechtsingang voorzien worden voor kinderen.

---

ouderschapsplan

Een ouderschapsplan is een schriftelijke vastlegging van de afspraken over minderjarige kinderen, waarover de ouders het ouderlijk gezag hebben. Het gaat over de verzorging en opvoeding van de kinderen nadat de ouders uit elkaar gaan door middel van echtscheiding, ontbinding van geregistreerd partnerschap of het einde van het samenwonen.

In Nederland is een dergelijk ouderschapsplan verplicht⁴⁰, maar bestaat er geen garantie dat de kinderen bij het maken van dit plan betrokken worden.

Indien men in België dergelijk ouderschapsplan zou invoeren dan zou dit moeten voorzien in de nodige flexibiliteit opdat het plan zich kan aanpassen naarmate de leeftijd wijzigt⁴¹ en waarbij de kinderen maximaal worden betrokken. Hierbij moet in de eerste plaats worden ingezet op bemiddeling.

Aanbevelingen:

- 8. Een ouderschapsplan moet alle regelingen omtrent kinderen bevatten, van verblijfplaats tot de omgangsregeling met de grootouders.**
- 9. Bij het opstellen van een ouderschapsplan moeten kinderen maximaal inspraak krijgen.**
- 10. Het ouderschapsplan moet flexibel zijn en eventueel herbekeken worden naarmate de leeftijd van de kinderen wijzigt.**

---

⁴⁰ In Knack, mei 2014, liet kinderpyschiatier Peter Adriaenssens optekenen dat hij een voorstander is van een verplicht ouderschapsplan. Hij stelt trouwens ook dat 'iedereen er ondertussen van overtuigd is dat vechtscheidingen een vorm van kindermishandeling zijn'

⁴¹ Kinderrechtencommissariaat, "Kinderen van gescheiden ouders willen gehoord worden", geraadpleegd op 7 april 2015 via <http://www.kinderrechtencommissariaat.be/actueel/kinderen-van-gescheiden-ouders-willen-gehoord-worden>

DE BEZOEKRUIMTE

Een bezoekerimte vormt een veilige en kindvriendelijke omgeving waarin (groot)ouder(s) of eenieder met recht op persoonlijk contact het kind kan ontmoeten in aanwezigheid van de aangewezen begeleiders. Het contact met het kind kan daarbij enige tijd verbroken zijn geweest of moeilijk en conflictueus verlopen zijn. Samen met de ouders en de kinderen tracht men te werken aan een gepaste omgangsregeling en zo de werking van de bezoekerimte overbodig te maken.⁴²

De Kinderrechtencoalitie vindt de bezoekerimtes op zich een waardevol en positief gegeven, want soms is er inderdaad nood aan een neutrale ruimte. Dit vooral wanneer het conflict uit de hand is gelopen. Een groot knelpunt bij deze bezoekerimtes zijn echter de lange wachtlijsten.⁴³ Als men te lang wacht om het contact te herstellen kan dit zwaar doorwegen op een kind.

Daarom moet volgens de Kinderrechtencoalitie prioritair geïnvesteerd worden in bemiddeling als vorm van conflictpreventie. Ook het basisaanbod van de laagdrempelige hulp rond scheiding en ouderschap moet versterkt worden, zodat in herstel kan voorzien worden waar nodig.

Aanbeveling

- 11. De bezoekerimten moeten aan de noden van kinderen en ouders worden aangepast.**
- 12. De lange wachtlijsten dienen weggewerkt te worden door de capaciteit uit te breiden..**

DE ROL VAN DE ADVOCATEN

Het IPOS onderzoek toonde aan dat advocaten minder belang hechten aan de communicatie met de kinderen over de scheiding dan andere beroepsgroepen. Dit terwijl kinderen in een scheiding toch een belangrijke partij zijn.⁴⁴

De communicatie met de kinderen verdient bijzondere aandacht. Daarom pleit de Kinderrechtencoalitie dat hiermee rekening wordt gehouden tijdens de opleidingen en permanente vormingen van de advocatuur. IPOS onderzoek toonde eveneens aan dat jongeren wel degelijk belang hechten aan een specifieke vorm van communicatie, namelijk informatie over hun rol tijdens het scheidingsproces.⁴⁵

---

⁴²Cawtverschil, "Recht op contact", via

<http://www.cawtverschil.be/Jongeren/Bezoekerimte/tabid/2069/Default.aspx>

⁴³Cawoostvlaanderen, "Wachtlijsten in de bezoekerimten", Geraadpleegd op 4 maart 2015 via

<http://www.cawoostvlaanderen.be/wachtlijsten-de-bezoekerimten>

⁴⁴ Daniëls L, Buysse A., "Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding: het IPOS-project.", Nederlands-Vlaams Tijdschrift voor Mediation en Conflictmanagement. 2009;13(3), pgs. 67–73.

⁴⁵ Idem.

Aanbeveling

13. Tijdens de opleiding en permanente vormingen van de advocatuur moet meer aandacht worden besteed aan de communicatie met kinderen.

EEN ECHTSCHEIDINGSAMBTENAAR

Tijdens een studiedag over echtscheiding (september 2015) lanceerde de Kinderrechtencommissaris het voorstel om bij echtscheidingen een echtscheidingsambtenaar aan te stellen. Deze kan een belangrijke coördinerende rol spelen om de verschillende maatschappelijke actoren die in contact komen met kinderen en ouders die betrokken zijn in een echtscheiding bij elkaar te brengen.

Aanbeveling

14. De Kinderrechtencoalitie steunt het voorstel van de Kinderrechtencommissaris om een echtscheidingsambtenaar aan te stellen die een belangrijke coördinerende rol spelen om de verschillende maatschappelijke actoren die in contact komen met kinderen en ouders die betrokken zijn in een echtscheiding bij elkaar te brengen

STEUN ZOEKEN BIJ ELKAAR

Tenslotte: uit het onderzoeksrapport van Awel en Odisee bleek dat kinderen en jongeren veel steun ondervinden door het kunnen praten met andere kinderen en jongeren die hetzelfde doormaken. Het rapport beveelt dan ook aan meer in te zetten op lotgenotencontact. Awel denkt momenteel na om peer-to-peer-support via een onlineforum uit te bouwen.

Aanbeveling:

15. Kinderen en jongeren in een vechtscheiding hebben veel steun aan lotgenoten. Het uitbouwen van een online hulpplatform waar ze terecht kunnen om hun ervaringen te delen verdient dan ook de nodige ondersteuning vanwege de overheid.

CONCLUSIE

De Kinderrechtencoalitie stelt vast dat een vechtscheiding een negatieve impact heeft op het welzijn van kinderen en dat er in bepaalde gevallen zelfs sprake is van kindermishandeling. De Kinderrechtencoalitie wil dat de overheid werk maakt van een kwaliteitsvolle bemiddeling tijdens een scheiding, met actieve betrokkenheid van het kind, wiens belang steeds centraal moet geplaatst worden. Andere noodzakelijke stappen die gezet moeten worden zijn een zelfstandige rechtsingang voor minderjarigen, een hervorming van het hoorrecht, een aanpassing van de bezoekenruimten en meer aandacht voor communicatie met kinderen tijdens de opleiding van advocaten.

We steunen het voorstel tot instelling van een echtscheidingsambtenaar en de uitbouw van een online hulpplatform waar kinderen contact kunnen hebben met hun lotgenoten.

BRONNEN

- Awel, ik ben in de war door de scheiding van mijn ouders. Een kwalitatieve analyse van de gesprekken van kinderen en jongeren van Awel over de scheiding van hun ouders', 2016, C. Wiewauters en K. Emmerly.
- Bronselaer, J., Carrette, V. & Van Peer, C, "Kind in een scheidingssituatie, tweemaal kind van de rekening?" ,TJK 2007 (3), Larcier
- CAW Oostvlaanderen, "Wachlijsten in de bezoekruimten", <http://www.cawoostvlaanderen.be/wachlijsten-de-bezoekruimten>
- CAW 't Verschil, "Recht op contact", via <http://www.cawtverschil.be/Jongeren/Bezoekruimte/tabid/2069/Default.aspx>
- Coene Erika, 'De verblijfsregeling in perspectief', TJK, 2015/4
- Committee of Ministers, "Recommendation Rec(2006)19 of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting", 13 december 2006, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1073507>
- Daniëls L., Buysse A., "Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding: het IPOS-project.", Nederlands-Vlaams Tijdschrift voor Mediation en Conflictmanagement. 2009;13(3), pgs. 67–73.
- De Laet, L. & Van De Voorde, R. "Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingssituaties" Signaal 2010
- De Redactie, "Karrewiet plus: Gescheiden ouders, wat nu?", Geraadpleegd op 3 maart 2015 via <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/Gezienoptv/1.2256757>
- De Standaard, 2 december 2015
- Gardner, Richard A. "The Parental Alienation Syndrome: A Guide For Mental Health And Legal Professionals Author: Richard A. Gardner, Publisher", Creative Therapeutics
- Het Laatste Nieuws, "Advocaten sturen aan op vechtscheiding", Geraadpleegd op 2 maart 2015 via: <http://www.hln.be/hln/nl/35/Seks-Relaties/article/detail/2023964/2014/09/02/Advocaten-sturen-aan-op-vechtscheiding-want-dat-doet-kassa-rinkelen.dhtml>
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, BS 17 januari 1992.
- Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat, 2014-2015, Voorbij de grenzen van het bekende
- Kelly, J. B., Emery, R. E., "Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives", Family Relations, 2003
- Kinderrechtencommissariaat, "Geweld, gemeld en geteld", 2011

- Kinderrechtencommissariaat, “Kinderen van gescheiden ouders willen gehoord worden”, <http://www.kinderrechtencommissariaat.be/actueel/kinderen-van-gescheiden-ouders-willen-gehoord-worden>
- Kinderrechtswinkel, “‘tZitemzo... als ouders uit elkaar gaan”, januari 2015.
- Raad van Europa, “Richtsnoeren van het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor kindvriendelijke justitie”, Art. 9, lid 2 IVRK, art. 12 IVRK, art. 14 IVBP en art. 6 EVRM
- Spruijt, E. “Het verdeelde kind. Literatuuronderzoek Omgang na de scheiding”, Utrecht, Raad voor kinderbescherming, 2002
- UN General Assembly, “Rights of the child”, 29 Augustus 2006
- Van Peer, Christine. "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners." Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2007
- VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 12 on the right of the child to be heard, 20 juli 2009, CRC/C/GC/12
- VN-Comité voor de Rechten van het Kind, General Comment No. 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence, 18 april 2011, CRC/C/GC/13
- VVI-FDGG Stuurgroep Kindermishandeling, “Kinderen als wapen en prooi in vechtscheidingsituaties”, Oktober 2007.
- VTM Nieuws, “advocaten buiten vechtscheiding uit”, Geraadpleegd op 2 maart 2015 via <http://nieuws.vtm.be/binnenland/106854-advocaten-buiten-vechtscheiding-uit>
- Wet 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, BS 22 maart 2005.